

УДК 821.131.1.09'06-31

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-35>**Дарина ІГНАТЕНКО,**
*orcid.org/0000-0003-4580-1058**кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(Вінниця, Україна) daryna.ignatenko@ukr.net*

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ТВОРАХ ЕЛЕНИ ФЕРРАНТЕ В КОНТЕКСТІ ПОСТМОДЕРНІСТИЧНОЇ ПОЕТИКИ

У статті в межах постмодерністичної парадигми розглядається проблема ідентифікації особистості у творчості сучасної італійської письменниці Елени Ферранте. Однією з визначальних рис постмодерністичної поетики є деперсоналізація, зумовлена кризовими явищами у питаннях особистісної ідентифікації і самовизначення. Деперсоналізація стосується як постаті самого автора, так і героїв (художнього) твору. Такі науковці як Ж. Дерріда, М. Фуко, У. Еко, Р. Барт передусім переосмислюють роль і функцію автора у сприйнятті та інтерпретації тексту.

*Питання визначення і деперсоналізації особистості відбувається на рівні автора і на рівні текстів романів Елени Ферранте. З'ясовано, що приховування справжньої особистості Елени Ферранте передусім слугує постмодерністській концепції про невтручання автора у свої твори після їхнього завершення, що відображається у роботі «La frantumaglia». У цій праці стверджується думка про те, що автор існує тільки тоді, коли пише твір, після того як він завершений – він існує самостійно і автор жодним чином не впливає на його інтерпретацію. Кожен літературний твір є результатом своєрідного колективного інтелекту. Постійна мінливість, роздвоєність і неможливість чітко ідентифікувати своє «Я» притаманні героїням романів Елени Ферранте. Основу такого світовідчуття формує поняття *frantumaglia*, яке можна тлумачити як стан, за якого людину роздирають протиріччя і вона не може усвідомити цілісності своєї натури, а натомість відчуває розмитість своєї особистості або ототожнює себе із кимось іншим, що перегукується з основними положеннями постмодерністичної естетики. Причиною певної роздвоєності чи фрагментарності героїнь у творах Елени Ферранте майже завжди є страх, передчуття чогось трагічного і невідворотного, що часто пов'язане з дитячими травмами, екзистенційними питаннями, зовнішніми обставинами.*

Ключові слова: автор, поетика, *frantumaglia*, фрагментарність особистості, деперсоналізація.

Daryna IHNATENKO,
*orcid.org/0000-0003-4580-1058**Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Romance and Germanic Philology and World Literature
Vasyl' Stus Donetsk National University
(Vinnytsia, Ukraine) daryna.ignatenko@ukr.net*

THE IDENTIFYING PERSONALITY PROBLEM IN ELENA FERRANTE'S NOVELS IN THE CONTEXT OF POSTMODERNIST POETICS

The article examines the problem of personality identification in the works of contemporary Italian writer Elena Ferrante within the postmodern paradigm. One of the defining features of postmodern poetics is depersonalization, caused by the crisis in personal identification and self-determination. Depersonalization refers to both the author's personality and the characters of the (fictional) work. Such researchers as J. Derrida, M. Foucault, U. Eco, and R. Barth primarily reconsider the role and function of the author in text perception and interpretation.

The study of personality identification and depersonalization occurs on both the authorial and textual levels of Elena Ferrante's novels. It is clarified that the concealment of Elena Ferrante's true identity primarily serves the postmodernist concept of the author's non-interference in their works after their completion, as reflected in the work «La frantumaglia». This work asserts the idea that the author exists only when writing a piece, and after its completion, it exists independently, with the author having no influence on its interpretation. The constant variability, duality, and the impossibility of clearly identifying one's «self» are characteristic of the heroines in Elena Ferrante's novels. The basis of such a worldview is formed by the concept of «frantumaglia», which can be interpreted as a state in which a person is torn apart by contradictions and cannot comprehend the wholeness of their nature. Instead, they feel the blurriness of their personality or identify themselves with someone else, aligning with the fundamental tenets of postmodern aesthetics. The cause of a certain duality or fragmentation in the heroines in Elena Ferrante's works is almost always fear, a premonition of something tragic and inevitable, often related to childhood traumas, existential questions, or external circumstances.

Key words: author, poetics, *frantumaglia*, fragmentation of identity, depersonalization.

Постановка наукової проблеми. Питання необхідності і доцільності осмислення мистецької творчості в контексті певної епохи, художньої парадигми чи напряму є складним і викликає, особливо в останні десятиліття, численні дискусії. Передусім це зумовлено суттєвою зміною поглядів на такі поняття як *автор* і *текст* у другій половині ХХ ст., а саме у період становлення постмодерної поезики. Відповідно до цього постає автора не повинна бути визначальною і загалом вартою уваги читача (інтерпретатора) у розумінні тексту написаного ним твору. Такий підхід є цілком слушним, адже розкриває перед реципієнтом мистецького твору множинність різних тлумачень, смислів і підтекстів. Однак з іншого боку, світогляд кожного письменника (митця) формується у межах певного культурно-історичного простору і свідомо чи підсвідомо автор виявлятиме його у своїх творах.

Однією з визначальних рис постмодерністичної поезики є деперсоналізація, зумовлена кризовими явищами у питаннях особистісної ідентифікації і самовизначення. Деперсоналізація стосується як постаті самого автора, так і героїв (художнього) твору. У цьому контексті вивчення творчості і постаті самої Елени Ферранте, сучасної італійської письменниці, яка ось уже понад 30 років є предметом численних літературних дискусій і журналістських розслідувань, не втрачає своєї **актуальності**.

Аналіз досліджень. Перший роман Елени Ферранте «L'amore molesto» («Неспокійне кохання») був опублікований у 1992 р. Однак особливу увагу літературознавців вона привернула до себе після виходу «Неаполітанського квартету» (Neapolitan Novels) у період 2011–2014 рр., що було зумовлено як художньою цінністю самих романів, так і приховуванням справжньої особи авторки і уникненням будь-якої публічності (досі від письменниці не надійшло жодного офіційного підтвердження чи спростування інформації стосовно того, чи є ім'я Елена Ферранте справжнім її іменем, чи творчим псевдонімом).

Така закритість авторки спричинила, з одного боку, активні пошуки реальної особи, яка криється за іменем Елени Ферранте, а з іншого – ґрунтовний аналіз її творчого здобутку. Спроби знайти справжню письменницю завершилися гучними заявами італійського журналіста газети Il Sole 24 Ore Клаудіо Гатті, який опублікував результати свого розслідування у The New York Review of Books в жовті 2016 р. (Gatti, 2016), що викликало неоднозначну оцінку у читачів. З одного боку це розцінювалося як втручання в особистий простір,

з іншого – як закономірний результат популярності письменниці, про яку читачі воліють знати якомога більше. Звісно, не лише журналістів цікавить питання авторства творів Елени Ферранте. Так, у 2018 році було проведене наукове дослідження стилю Елени Ферранте за допомогою статистичних інструментів і методів, в результаті якого учені дійшли висновку, що Доменіко Старноне є саме тим письменником, чий профіль найбільш близький до профілю Елени Ферранте (Savoy, 2018). Проте, оскільки сам письменник не підтверджує ці висновки, питання авторства романів Елени Ферранте залишається відкритим.

Що стосується романів Елени Ферранте, то вони вивчаються дослідниками у різних аспектах постмодерністичної поезики: проблеми авторства (Bojar, 2018; Richardson, 2022; Savoy, 2018), ідентифікації особистості (Ferrara, 2020), феміністичної проблематики і сексизму (Taheri, Salami, 2021), постмодерного переосмислення історії (Taheri, Salami, 2023) та ін. Також у 2017 р. у Падуї було проведено міжнародну конференцію, присвячену творчому методу і доробку Елени Ферранте (Drawing Elena Ferrante's Profile, 2018).

Мета статті – дослідити особливості визначення та ідентифікації особистості у романах Елени Ферранте крізь призму постмодернізму.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проблеми визначення і деперсоналізації особистості у творчості Елени Ферранте передбачає два етапи. На першому етапі варто з'ясувати, як і навіщо нівелюється індивідуальність на авторському рівні. Другий етап передбачає виявлення мотивів і образів, які демонструють фрагментарність особистості, її роздвоєність і невизначеність безпосередньо у романах автора.

Одними з ключових рис постмодернізму є поняття деперсоналізації і фрагментарності особистості, що традиційно пов'язуються з роботами Ж. Дерріда, М. Фуко, У. Еко, Р. Барта, які передусім переосмислюють роль і функцію автора у сприйнятті та інтерпретації тексту. Як зауважує Дубравська З.Р., розглядаючи текст як автономний об'єкт, вони наголошували на його повній незалежності від суб'єктивних категорій автора й читача (Дубравська, 2015: 160).

Так, Ж. Дерріда визначає текст як єдино можливу форму реальності і розробляє поняття деконструкції, яка є не стільки теорією про тексти, скільки практикою читання і трансформації текстів, де процес відстеження відмінностей породжує інші тексти, пов'язані з попередніми (Aylesworth, 2015). М. Фуко тлумачить авторство як функцію тексту і зауважує, що «Автор – це

не джерело значень, які вибудовують твір; автор не випереджує своїх творів, він є тільки певною функціональною засадою» (Фуко, 2001: 443). Аналізуючи нові твори інструментальної музики і зіставляючи їх з класичною традицією, У. Еко пропонує концепцію творів, що мають «закриту» і «відкриту» форму. Так, класичні музичні композиції він зараховує до творів, що мають закриту форму, тобто «...це сукупність реальних звуків, які автор організував визначеним способом і як певну завершеність пропонує слухачеві; або умовними знаками закодував дії (які мав би робити виконавець) так, щоб вони відтворювали форму, яку уявив композитор» (Еко, 1996: 409). Натомість нові музичні твори незавершені, вони не мають однозначно організованої форми і можуть мати різні трактування, а свою завершеність у інтерпретатора вони отримують тоді, коли він ними естетично насолоджується (Еко, 1996: 409). Досить радикальну концепцію «смерті автора» пропонує Р. Барт (Barthes, 1977), що було зумовлено його прагненням відсторонити автора від впливу на читача, оскільки він (автор) є носім певної мови, яка не є вільною від ідеології і системи цінностей її носіїв.

У цьому контексті постає питання: чи приховування справжньої особистості Елени Ферранте слугує лише цій постмодерністській концепції про неутручання автора у свої твори після їхнього завершення, а відтак і в процес їхньої інтерпретації читачами, чи це один із способів комерціалізації і підтримування постійного інтересу до своєї творчості? Очевидно, що ствердна відповідь буде на обидві частини питання. Як уже зазначалося, Елена Ферранте повністю уникає публічності, інтерв'ю дає журналістам або через своїх видавців, або шляхом електронного листування. Звісно, тривалий час читачів це задовольняти не могло, тому у 2003 р. було опубліковано працю «La frantumaglia» («Уламки»), яка стала своєрідним автопортретом письменниці. У 2016 р. вона була доповнена і перевидана, а також перекладена англійською Енн Голдштейн.

Книга складається з листів, есе, роздумів та інтерв'ю, написаних протягом понад двадцяти років. Тут, зокрема, авторка розповідає про свій вибір стояти осторонь і дозволити своїм книжкам жити автономним життям. Вона зауважує, що захищає не своє приватне життя, а свою творчість, оскільки вона не бажає відчувати себе прив'язаною до того, що може стати її публічним іміджем і єдине бажання, яким вона керується – це звільнитися від усіх форм соціального тиску чи зобов'язань та концентруватися виключно і з

повною свободою на письмі та його стратегіях. Цікавою також є її думка стосовно оцінки читачами автора певного твору. Вона зазначає, що певний спосіб подачі і розкриття своїх думок наявний лише у творі і коли читачі зустрічаються з автором, то вони очікують такого ж способу вираження думок, як і в творі, який їм сподобався, однак бачать вони просто людину (чоловіка чи жінку), яка свою роль автора уже виконала.

Така позиція Елени Ферранте цілком може розглядатися у контексті постмодерністичної поетики невизначеності особистості, і автора зокрема, що підтверджує і її думка про те, що не існує жодного літературного твору, який би не був результатом своєрідного колективного інтелекту, традиції, значення яких зазвичай сильно применшуються (Ferrante, 2019).

Збірка «La frantumaglia» не лише пояснює відсторонену і приховану авторську позицію Елени Ферранте, а й розкриває сутність її творчого методу, пов'язаного зі словом *frantumaglia*. Письменниця пояснює, що франтумалія – це слово з неаполітанського наріччя, яке використовувала її мати для «опису того стану, коли її мучили суперечливі відчуття, які нібито розривали її на частини. Матір говорила, що всередині неї була франтумалія, скупчення різнорідних фрагментів. Це слово використовувалося для позначення хвилювання, яке не можна було позначити жодним іншим словом, це ніби джерело усіх страждань, яке не пояснювалося якоюсь очевидною причиною» (Ferrante, 2019).

Такий розпад на частини (фрагменти), постійна мінливість і неможливість чітко ідентифікувати своє «Я» притаманні і героям (точніше – героїням) романів Елени Ферранте. Передусім варто згадати двох головних героїнь Неаполітанського квартету – Рафаеллу Черулло (Лілу) та Елену Греко (Лену). Цих героїнь пов'язують суперечливі стосунки – справжня дружба і суперництво. Лену, яка стала відомою письменницею, майже увесь шлях свого становлення (особливо в періоди, коли їй не давалося написання задуманого нею роману) постійно порівнювала себе з Лілою, яка ще школяркою написала невеличку історію, яку назвала «Блакитною феєю» і від якої Лену було просто у захваті. До кінця не зрозуміло, чи Лену сама б змогла писати свої романи, чи все ж таки її надихало бурхливе, сповнене випробувань, життя її подружки, зокрема її щоденникові записи. Лену часто обмірковувала це питання: «Мене дивувало, що я постійно билася над питанням: а якщо рано чи пізно з Лілиних нотаток вийде книжка, значно краща за мої? А якщо я справді так і не написала

нічого значущого, а от вона – вона його пише й переписує вже роками? Якщо Ліліна геніальність, яку вона виявила в дитинстві, написавши «Блакитну фею» й вразивши до глибини душі вчительку Олів'єро, тепер, на старості, виявиться вповні? У такому разі її книжка стане – принаймні для мене! – доказом моєї поразки і, прочитавши її, я зрозумію, як мала писати, але так і не змогла. У такі хвилини моя сувора самодисципліна, довгі роки навчання, кожна опублікована сторінка або рядок, що мали шалений успіх, розчинялися у повітрі, як під час шторму, що насувається з небокраю і раптом покриває все навколо. Мій образ письменниці, яка досягла неймовірних успіхів, вибравшись із найглибших низів, розсипався б на пісок» і далі Лену продовжує пояснювати собі протиріччя, які її мучать «Тепер я вже не сподівалася, а побоювалася, що вона мені скаже: «Хочеш почитати мій рукопис? Я вже багато років над ним працюю, можу надіслати тобі електронною поштою». Я точно знала, як би відреагувала, дізнавшись, що вона справді ввірвалася в мою професійну царину й спорожнила її. Мені б, напевно, перехопило подих, як тоді, коли я прочитала «Блакитну фею». І я б негайно опублікувала її рукопис. Доклала б неймовірних зусиль для його просування, доводячи всім його літературну цінність. Але я вже не була тією наївною дівчиною, якій випало відкрити неймовірні здібності своєї однокласниці. Тепер я було зрілою жінкою з власним світоглядом і переконаннями. Була тією, якою мене часто то жартома, то серйозно описувала сама Ліла: Елена Греко, неймовірна подруга Раффаелли Черулло. І отой несподіваний обмін ролями мене б просто знищив» (Ферранте, 2021: 49–50).

Обидві героїні сильні особистості, однак обидві вони мінливі, і тут йдеться не про зміну настрою, а про розмитість їхніх особистостей, їхню невизначеність. Я якщо наприкінці циклу Лену все ж таки здобуває певну сталість, то Ліла, здається, постійно перебуває в статі франтумалії: «Ліла бурмотіла, що їй доводилося постійно зосереджуватися, аби не відволікатися від справжніх речей, які несамовитими болючими зіткненнями лякали її, підминали під себе несправжні, що своєю фізичною і духовною цілісністю її заспокоювали; і вона поринала в ту пластичну розплавлену реальність, не в змозі більше розрізняти власні відчуття. «Тактильні відчуття перетікали у зорові, зорові – у нюхові... а що воно таке, Лену, “реальний світ”?! ...вона відчувала, що сама – як розплавлена субстанція, і всі її зусилля врешті були спрямовані на те, щоб зберегти свою форму. Коли

попри всі її геніальні витівки в керуванні людьми й речами перемагало **розмивання**, Ліла втрачала Лілу, і хаос здавався їй єдиною істиною, а сама вона – така діяльна, така мужня – зникала, **знищена страхом, перетворюючись на ніщо**» (Ферранте, 2021: 53).

Слід зауважити, що причиною певної роздвоєності чи фрагментарності героїнь у творах Елени Ферранте майже завжди є страх, передчуття чогось трагічного і невідворотного, що часто пов'язане з дитячими травмами, екзистенційними питаннями, зовнішніми обставинами, на які не можна вплинути чи змінити, а тому вони породжують відчуття невизначеності.

У цьому аспекті цікавим є дослідження С. Мілкової (Milkova, 2021), яка, аналізуючи уривок з першого роману Неаполітанського квартету «Моя неймовірна подруга» (Якось вранці ми сиділи в ідальні і грали у шашки: ми з Кармелою удвох проти Ліли. Я й Кармела по один бік столу, а Ліла – по інший. За спиною у Ліли, а також за нашими з Кармелою спинами стояли однакові буфети з темного дерева, із дзеркалами у красивих фігурних рамках. Я раз у раз поглядала на нас **трьох у дзеркалах** і ніяк не могла зосередитися на грі через ті відображення, що мені не подобалися, та через крики Альфредо Пелузо, який того дня був дуже збуджений і сварився з дружиною Джузеппіною (Ферранте, 2018: 18)), описує особливості використання образу дзеркала у контексті художньої техніки *Mise en Abîmes* (розповідь у розповіді) та образу лабіринту, який, на думку Х.Л. Борхеса утворюють два дзеркала. Три подруги, зафіксовані у дзеркалах з вигнутими рамами, формують образ, що функціонує як *Mise en Abîmes* самої історії. З одного боку, цей образ сигналізує про буквальну та символічну пастку жінок у патріархальній культурі та дискурсі, де домінують чоловіки. З іншого, він фіксує подвоєння, дзеркальні стосунки Лену та Ліли, їхні голоси, переплетені та конкурентні, їхню подвійну авторську присутність і спільне авторство роману, який розповідає Елена (Milkova, 2021: 55).

Висновки. Проведене дослідження дало змогу виявити і описати ключові ознаки постмодерністичної поетики: нівелювання ролі автора, деперсоналізацію, фрагментарність, які знайшли своє відображення у творчості Елени Ферранте. На рівні творчого методу ці знаки реалізуються за рахунок приховування справжньої особи Елени Ферранте, що, з одного боку, сприяє невтручанню автора у твір і відсутності будь-якого впливу на його інтерпретацію, а з іншого, допомагає постійно утримувати ціка-

вість читачів. Також важливим для розуміння сутності принципів зображення персонажів романів Елени Ферранте є поняття франтумалії, що тлумачиться як психо-емоційний стан (хвороба), за якого людину роздирають про-

тиріччя і вона не може усвідомити цілісності своєї натури і натомість відчуває розмитість своєї особистості або ототожнює себе із кимось іншим, що перегукується з основними положеннями постмодерністичної естетики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубравська З.Р. Феномен авторського «я»: сутність «зовнішніх вторгнень» у постмодерністському тексті (на матеріалі творчості Мартіна Еміса). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2015. № 19, том 1. С. 160–162.
2. Еко У. Поетика відкритого твору. Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. С. 406–419.
3. Ферранте Е. Історія втраченої дитини. К.: КСД, 2021. 480 с.
4. Ферранте Е. Моя неймовірна подруга. К.: КСД, 2021. 352 с.
5. Фуко М. Що таке автор? *Антологія світової літературно-критичної думки XX ст.* / ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доп. Львів: Літопис, 1996. С. 442–456.
6. Aylesworth G. Postmodernism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* Edward N. Zalta (ed.). (Spring 2015 Edition), URL: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2015/entries/postmodernism/>
7. Barthes R. The Death of the Author. In *Image-Music-Text*. Translated by Stephen Heath, Glasgow: Fontana. 1977. P. 142–148. URL: <https://sites.tufts.edu/english292b/files/2012/01/Barthes-The-Death-of-the-Author.pdf>
8. Bojar K. In Search of Elena Ferrante: The Novels and the Question of Authorship, Carolina; McFarland & Company. 2018.
9. Drawing Elena Ferrante's profile : workshop proceedings, Padova, 7 September 2017. Edited by Arjuna Tuzzi and Michele A. Cortelazzo. Padova. 2018. 145 p.
10. Ferrante E. Frantumaglia: Mein geschriebenes Leben. Suhrkamp Verlag; Kindle Edition. 2019.
11. Ferrara E.M. Posthumanism and Identity in Elena Ferrante's Neapolitan Novels. *Posthumanism in Italian Literature and Film: Boundaries and Identity*. Palgrave Macmillan. 2020, P. 93–116.
12. Gatti C. Elena Ferrante: An Answer? *The New York Review of Books*. October 2, 2016. URL: <https://www.nybooks.com/online/2016/10/02/elena-ferrante-an-answer/>
13. Hutcheon L. A Poetics of Postmodernism. Routledge, 2003. 268 p.
14. Milkova S. Beyond Postmodernism: Mirrors, Mise en Abîmes, and Labyrinths in Elena Ferrante's Works. *MLN*. Johns Hopkins University Press. Volume 136, Number 1. January 2021. P. 54–74. (Italian Issue). URL: <https://muse.jhu.edu/article/794562>
15. Richardson J. Elena Ferrante's loud solitude: The benefits and limitations of relational anonymity. *TEXT*. 26(2). 2022. DOI:10.52086/001c.40221
16. Savoy J. Is Starnone really the author behind Ferrante? *Digital Scholarship in the Humanities*. Volume 33. Issue 4. December 2018. P. 902-918. URL: <https://doi.org/10.1093/llc/fqy016>
17. Taheri Ya., Salami A. Historical metafiction: Elena Ferrante's Neapolitan novels as a postmodern rethinking of history. *Anafora*. 10(1). 2023. P. 127–147. URL: https://www.researchgate.net/publication/372166748_HISTORICAL_METAFICTION_ELENA_FERRANTE%27S_NEAPOLITAN_NOVELS_AS_A_POSTMODERN_RETHINKING_OF_HISTORY
18. Taheri Ya., Salami A. Deconstruction of Sexism: A Feministic Study of Elena Ferrantes Neapolitan Novels. *Conference: 6th International Conference on Language, Literature, Culture and History Studies*. October 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/354987139_Deconstruction_of_Sexism_A_Feministic_Study_of_Elena_Ferrantes_Neapolitan_Novels

REFERENCES

1. Aylesworth G. (2015) Postmodernism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* Edward N. Zalta (ed.). (Spring 2015 Edition), URL: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2015/entries/postmodernism/>
2. Barthes R. (1977) The Death of the Author. In *Image-Music-Text*. Translated by Stephen Heath, 142–148. Glasgow: Fontana. URL: <https://sites.tufts.edu/english292b/files/2012/01/Barthes-The-Death-of-the-Author.pdf>
3. Bojar K. (2018) In Search of Elena Ferrante: The Novels and the Question of Authorship, Carolina; McFarland & Company.
4. Drawing Elena Ferrante's profile : workshop proceedings, Padova, 7 September 2017. (2018) Edited by Arjuna Tuzzi and Michele A. Cortelazzo. Padova. 145 p.
5. Dubravskaja Z. (2015) Fenomen avtorskoho "ja": сутність "zovnishnikh vtornhen" u postmodernistskomu teksti (na materialii tvorchoosti Martina Emisa). [The phenomenon of the author's "Self": the essence of the "external intrusions" to the postmodern text (based on Martin Amis's creative works)] *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Ser.: Filolohiia. – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology. № 19, tom 1. P. 160–162. [in Ukrainian].
6. Eco U. (1996) Poetyka vidkrytoho tvoruu. [The Open Work] In M. Zubrytska (Ed.). *Slovo. Znak. Dyskurs: Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st.* – [Anthology of world literary and critical thought of the twentieth century]. P. 406–419. Lviv: Litopys [in Ukrainian].

7. Ferrante E. (2021) *Istoriia vtrachenoï dytyny*. [The Story of the Lost Child]. K.: KSD. 480 s.
8. Ferrante E. (2021) *Moia neimovirna podruha*. [My Brilliant Friend]. K.: KSD. 352 s. [in Ukrainian]
9. Ferrante E. (2019) *Frantumaglia: Mein geschriebenes Leben*. Suhrkamp Verlag; Kindle Edition.
10. Ferrara E.M. (2020) Posthumanism and Identity in Elena Ferrante's Neapolitan Novels. *Posthumanism in Italian Literature and Film: Boundaries and Identity*. Palgrave Macmillan. P. 93–116.
11. Foucault M. (1996) Shcho take avtor? [What is an author?] In M. Zubrytska (Ed.). *Slovo. Znak. Dyskurs: Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st.* – [Anthology of world literary and critical thought of the twentieth century]. P. 442-456. Lviv: Litopys [in Ukrainian].
12. Gatti C. (2016) Elena Ferrante: An Answer? *The New York Review of Books*. October 2. URL: <https://www.nybooks.com/online/2016/10/02/elena-ferrante-an-answer/>
13. Hutcheon L. (2003) *A Poetics of Postmodernism*. Routledge. 268 p.
14. Milkova S. (2021) Beyond Postmodernism: Mirrors, Mise en Abîmes, and Labyrinths in Elena Ferrante's Works. *MLN*. Johns Hopkins University Press. Volume 136, Number 1. January. P. 54-74. (Italian Issue). URL: <https://muse.jhu.edu/article/794562>
15. Richardson J. (2022) Elena Ferrante's loud solitude: The benefits and limitations of relational anonymity. *TEXT*. 26(2). DOI:10.52086/001c.40221
16. Savoy J. (2018) Is Starnone really the author behind Ferrante? *Digital Scholarship in the Humanities*. Volume 33. Issue 4. Pages 902–918. URL: <https://doi.org/10.1093/lhc/fqy016>
17. Taheri Ya., Salami A. (2023) Historical metafiction: Elena Ferrante's Neapolitan novels as a postmodern rethinking of history. *Anafora*. 10(1). P. 127–147. URL: https://www.researchgate.net/publication/372166748_HISTORICAL_METAFICTION_ELENA_FERRANTE%27S_NEAPOLITAN_NOVELS_AS_A_POSTMODERN_RETHINKING_OF_HISTORY
18. Taheri Ya., Salami A. (2021) Deconstruction of Sexism: A Feministic Study of Elena Ferrantes Neapolitan Novels. *Conference: 6th International Conference on Language, Literature, Culture and History Studies*. URL: https://www.researchgate.net/publication/354987139_Deconstruction_of_Sexism_A_Feministic_Study_of_Elena_Ferrantes_Neapolitan_Novels